

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการเรียนแบบร่วมมือ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ความหมายของความคิดสร้างสรรค์
2. ลักษณะกระบวนการและองค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์
3. ความหมายของการเขียนเชิงสร้างสรรค์
4. หลักการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์
5. การวัดความคิดเชิงสร้างสรรค์
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์
7. ความหมายและความสำคัญของการเรียนแบบร่วมมือ
8. ความสัมพันธ์การจัดการเรียนแบบร่วมมือกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์
9. ทฤษฎีการจัดการเรียนแบบร่วมมือ
10. รูปแบบในการจัดการเรียนแบบร่วมมือ
11. แนวทางการจัดการกิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือ
12. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ

1. ความหมายของความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์ เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วในตัวบุคคล มากบ้างน้อยบ้างแตกต่างกันไป ได้มีผู้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้หลายทัศนะ ดังนี้

อารี รังสินันท์ (2527: 3) ให้ความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือ ความคิดจินตนาการประยุกต์ ที่สามารถนำไปสู่สิ่งประดิษฐ์คิดค้นพบใหม่ๆ ทางเทคโนโลยี ซึ่งเป็นความคิดในลักษณะที่ คนอื่นคาดไม่ถึงหรือมองข้าม เป็นความคิดหลากหลาย คิดได้กว้างไกล เน้นทั้งปริมาณและคุณภาพ อาจเกิดจากการคิดผสมผสานเชื่อมโยงระหว่างความคิดใหม่ๆ ที่แก้ปัญหาและเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

ประคินันท์ อุปรมย์ (2536: 285) ให้ความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็น กระบวนการคิดในลักษณะของความคิดนอกนัยและการคิดจินตนาการ ซึ่งจะนำไปสู่การค้นพบ สิ่งแปลกใหม่ รวมทั้งการประดิษฐ์คิดค้นพบสิ่งต่าง ๆ โดยอาจเป็น การคิดวิธีการ หลักการ ทฤษฎีและการแก้ปัญหา ได้สำเร็จด้วยการคิดที่เหนือกว่าความคิดอย่างปกติธรรมดา ด้วยการ ผสมผสานตัดแปลง และเชื่อมโยงประสบการณ์ จนได้ผลิตผลที่สมบูรณ์กว่าหรือเป็นสิ่ง แปลกใหม่ที่ยังไม่เคยมีมาก่อน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัย คุณลักษณะเฉพาะของบุคคลอันได้แก่ ความ ตั้งใจมั่นและความมานะอดทน จึงจะทำให้เกิดผลงานสร้างสรรค์

กรมวิชาการ (2534: 2) ให้ความหมายว่า ความคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถ ในการมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ โดยมีสิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นทำให้เกิดความคิดใหม่ ต่อเนื่องกันไป และความคิดสร้างสรรค์นี้ประกอบด้วยความคล่องในการคิด ความคิดยืดหยุ่นและ ความคิดที่เป็นของตนเองโดยเฉพาะ หรือ ความคิดริเริ่ม

กิลฟอร์ด (Guilford, 1968 : 100) ได้กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถ ทั่ว ๆ ไปที่ทุกคนมี ไม่จำเป็นจะต้องเป็นบุคคลในอาชีพใด เฉพาะลักษณะเด่นของความคิดสร้าง สรรค์ คือ การคิดแบบนอกนัย ได้แก่ มีความคิดที่คล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น ความคิด ริเริ่ม และมีความละเอียดลออในการคิด

ทอเรนซ์ (Torrance, 1972: 90) อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นการรวบรวม ประสบการณ์ทั้งหมดที่ผ่านมา เพื่อสร้างรูปแบบใหม่ ๆ ความคิดใหม่ ๆ หรือผลิตผลใหม่ ๆ

จากทัศนะที่กล่าวมาข้างต้น ได้แสดงความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้สอดคล้อง กันว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือ การคิดแบบนอกนัย ซึ่งเป็นการคิดได้หลายแง่หลายมุม ไม่ยึดถือ คำตอบเดียว แต่จะสร้างความคิดจากประสบการณ์ที่ผ่านมา นำมาผสมผสานและปรุงแต่งให้ได้ สิ่งใหม่ ๆ ในขณะเดียวกันก็ต้องคิดอย่างพรั่งพรู ยืดหยุ่น และละเอียดประณีต เพื่อช่วยแสวงหา ทางเลือกและช่วยเสริมคุณภาพของความคิดหลักให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. ลักษณะกระบวนการและองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

กิลฟอร์ด (Guilford 1967 อ้างถึงใน กรมวิชาการ 2534: 8) กล่าวถึงลักษณะ กระบวนการความคิดสร้างสรรค์ว่า สำหรับคนที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีความฉับไวที่จะรับรู้ ปัญหา มองเห็นปัญหา สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงความคิดใหม่ ๆ ได้ง่าย มีความสามารถที่จะ สร้างหรือแสดงความคิดเห็นใหม่ ๆ ไปปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ซึ่งวิธีการคิดของเขาเป็นตาม ลำดับขั้นดังนี้

... 1. การรู้และการเข้าใจ (Cognition) หมายถึง ความสามารถของสมองในการเข้าใจ
สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว

2. การจำ (Memory) คือความสามารถของสมองในการสะสมข้อมูล ต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้
มาและสามารถระลึกออกมาได้ตามที่ต้องการ

3. การคิดแบบอนกนัย (Divergent thinking) หมายถึง ความสามารถของสมองในการ
ให้การตอบสนองได้หลาย ๆ อย่างจากสิ่งที่กำหนดให้ โดยไม่จำกัดจำนวนคำตอบ

4. การคิดแบบเอกนัย (Convergent thinking) หมายถึง ความสามารถของสมองในการ
ให้การตอบสนองที่ถูกต้องและดีที่สุดจากข้อมูลที่กำหนดให้

5. การประเมินค่า (Evaluation) หมายถึง ความสามารถของสมองในการตัดสินใจข้อมูลที่
กำหนดองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ ให้ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

สำหรับวิธีคิดแบบอนกนัย (Divergent thinking) นี้ Guilford จัดว่าเป็นความคิดแบบ
สร้างสรรค์ ซึ่งหมายถึงความสามารถของบุคคลที่ใช้ในการแก้ปัญหา เป็นการคิดที่ก่อให้เกิด
สิ่งต่าง ๆ ใหม่ ๆ เป็นความสามารถของบุคคลที่จะประยุกต์ใช้กับงานหลาย ๆ ชนิด ซึ่ง
ประกอบด้วยลักษณะดังนี้ ความคิดริเริ่ม (Originality) ความคล่องในการคิด (Fluency)
ความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility) ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) ลักษณะต่าง ๆ
อธิบายได้ดังนี้

ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ความคิดแปลกใหม่ไม่ซ้ำกันกับความคิดของคนอื่น
และแตกต่างจากความคิดธรรมดา ความคิดริเริ่มอาจเกิดจากการคิดจากของเดิมที่มีอยู่แล้ว
ให้แปลกแตกต่างจากที่เคยเห็น หรือสามารถพลิกแพลงให้กลายเป็นสิ่งที่ไม่เคยคาดคิด
ความคิดริเริ่มอาจเป็นการนำเอาความคิดเก่ามาปรับปรุงแต่งผสมผสานจนเกิดเป็นของใหม่
ความคิดริเริ่มมีหลายระดับ ซึ่งอาจเป็นความคิดครั้งแรกที่เกิดขึ้นโดยไม่มีใครสอน แม้
ความคิดนั้นจะมี ผู้อื่นคิดไว้ก่อนแล้วก็ตาม

ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกัน
แบ่งเป็น 4 ประเภท

1. ความคิดคล่องแคล่วทางด้านถ้อยคำ (Word Fluency) เป็นความสามารถในการใช้
ถ้อยคำ

2. ความคิดคล่องแคล่วทางการโยงความสัมพันธ์ (Associational Fluency) เป็น
ความสามารถที่จะคิดหาถ้อยคำที่เหมือนกันหรือคล้ายกันได้มากที่สุด เท่าที่จะมากได้
ภายในเวลาที่กำหนด

3. ความคิดคล่องแคล่วทางการแสดงออก (Expressional Fluency) เป็นความสามารถในการใช้วลีหรือประโยค และนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ได้ประโยคที่ต้องการ

4. ความคล่องแคล่วในการคิด (Ideational Fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดในสิ่งที่ต้องการ ภายในเวลาที่กำหนดให้

ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ประเภทหรือแบบของการคิดโดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

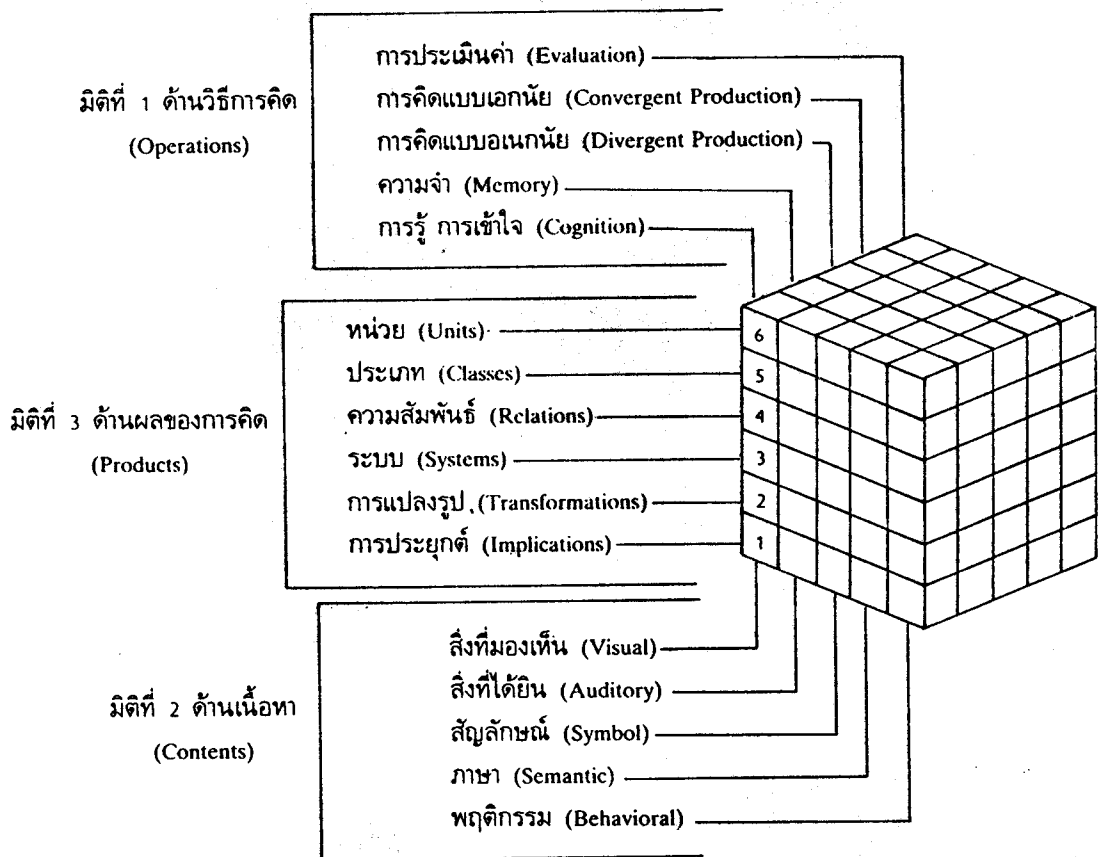
1. ความคิดยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นได้ทันที (Spontaneous Flexibility) เป็นความสามารถที่พยายามคิด ได้หลายทางอย่างอิสระ ตัวอย่างของผู้ที่มีความยืดหยุ่นนี้อาจได้แก่ คิดประโยชน์ของหนังสือพิมพ์ ว่ามีอะไรบ้าง ความคิดของผู้ที่มีความคิดยืดหยุ่น สามารถจัดกลุ่มได้หลายทิศทางหรือหลายด้าน เช่น เพื่อรู้ข่าวสารเพื่อโฆษณา สินค้า เพื่อธุรกิจ ฯลฯ ในขณะที่คนซึ่งไม่มีความคิดยืดหยุ่นจะคิดได้เพียงทิศทางเดียว เช่น เพื่อรู้ข่าวสาร

2. ความคิดยืดหยุ่นทางการดัดแปลง (Adapture Flexibility) หมายถึง ความสามารถในการดัดแปลงความรู้ หรือประสบการณ์ให้เกิดประโยชน์หลาย ๆ ด้าน ซึ่งมีประโยชน์ต่อการแก้ปัญหา ผู้ที่มีความคิดยืดหยุ่นจะคิดดัดแปลงได้ไม่ซ้ำกัน

ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง ความคิดในรายละเอียดเป็นขั้นตอน สามารถอธิบายให้เห็นภาพชัดเจน หรือเป็นแผนงานที่สมบูรณ์ขึ้น ความคิดละเอียดลออจัดเป็นรายละเอียดที่นำมาตกแต่ง ขยายความคิด ครั้งแรกให้สมบูรณ์ขึ้น

ทฤษฎีโครงสร้างสามมิติของสติปัญญา

ประดินันท์ อุปรมย์ (2536: 282) กล่าวถึง โครงสร้างสามมิติของสติปัญญา โดยกิลฟอร์ด ว่าเป็นทฤษฎีที่ค้นพบใน ค.ศ. 1967 ใช้วิธีวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของคุณลักษณะ โดยจัดระบบในลักษณะรูปลูกบาศก์ ในครั้งแรกกิลฟอร์ดได้วิเคราะห์ 3 มิติรวมเป็น 120 หน่วยลูกบาศก์ แต่ต่อมาใน ค.ศ. 1982 กิลฟอร์ดได้พัฒนาปรับปรุงใหม่ให้ละเอียดขึ้นเป็น 150 ลูกบาศก์ ดังนี้

จากส่วนย่อยของมิติ 3 มิตินี้ เมื่อนำมาประกอบกันจะทำให้บุคคลมีสมรรถภาพย่อยถึง 150 ชนิด ซึ่งแต่ละชนิดจะเป็นองค์ประกอบสำคัญในการกระทำกิจกรรมทางสมองของบุคคลนั่นเอง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจองค์ประกอบสมรรถภาพย่อยของสมองตามทฤษฎีของกิลฟอร์ด ใช้วิธีการคิด (operations) เป็นอนเอกนัย เนื้อหาที่คิด (contents) เป็นภาษา และผลผลิตของการคิด (products) มาเป็นกรอบในการเรียน และการทดสอบ ซึ่งเห็นว่าครอบคลุมคุณลักษณะของความคิดสร้างสรรค์ตาม องค์ประกอบดังรูปแบบต่อไปนี้

- รูปแบบที่ 1 การคิดแบบอนเอกนัยทางภาษาในรูปของหน่วย (Divergent
Semantic Unit: DMU)
- รูปแบบที่ 2 การคิดแบบอนเอกนัยทางภาษาในรูปของกลุ่ม (Divergent
Semantic Class: DMC)
- รูปแบบที่ 3 การคิดแบบอนเอกนัยทางภาษาในรูปของความสัมพันธ์ (Divergent
Semantic Relation: DMR)
- รูปแบบที่ 4 การคิดแบบอนเอกนัยทางภาษาในรูปของระบบ (Divergent
Semantic System: DMS)
- รูปแบบที่ 5 การคิดแบบอนเอกนัยทางภาษาในรูปการแปลงรูป (Divergent
Semantic Transformation: DMT)
- รูปแบบที่ 6 การคิดแบบอนเอกนัยทางภาษาในรูปการประยุกต์ (Divergent
Semantic Implication: DMI)

3. ความหมายของการเขียนเชิงสร้างสรรค์

มีผู้ให้ความหมายการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลายแนวคิด เช่น

อัญฉรา ชิวพันธ์ (2532: 2) ให้ความหมายว่า การเขียนสร้างสรรค์เป็นการเขียน ซึ่งมีลักษณะของการคิดริเริ่ม โดยที่ผู้เขียนจะต้องใช้จินตนาการ และประสบการณ์ของตนมา เชื่อมโยงความคิดในการเขียน

จุระปะนี นาคทรพรพ (2535: 1025) กล่าวว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นการแสดงออก ซึ่งความคิดเชิงสร้างสรรค์ด้วยภาษาที่ขัดเกล่าอย่างเหมาะสมถูกต้อง ตามประเภทเนื้อหาที่แสดงออกนั้นความคิดเชิงสร้างสรรค์นั้นคือ ความคิดที่พัฒนาขึ้นจากความรู้จากประสบการณ์ที่ได้รับมา แล้วก่อให้เกิดสิ่งแปลกใหม่อันมีคุณค่าต่อบุคคลและสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538: 209) กล่าวว่า การเขียนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีและเชิงสร้างสรรค์หมายถึง การแสดงออกซึ่งความรู้สึกรักใคร่ของตนเป็นลายลักษณ์อักษร ด้วยภาษาที่สละสลวย ไม่ลอกเลียนผู้อื่น

จากความคิดเห็นดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์หมายถึง การเขียนที่เกิดจากความคิดริเริ่ม ใช้จินตนาการและประสบการณ์มาเชื่อมโยงความคิดด้วยภาษาที่ขัดเกล่าอย่างสละสลวยเหมาะสม รวมทั้งการเขียนได้คล่องแคล่ว ก่อให้เกิดสิ่งแปลกใหม่ที่มีคุณค่าต่อบุคคลและสังคม

4. หลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์

การจัดกิจกรรมการสอนเขียนสร้างสรรค์มี ผู้ให้ทัศนะไว้ ดังนี้

อัจฉรา ชิวพันธ์ (2532: 6) ให้หลักการจัดกิจกรรมการสอนเขียนสร้างสรรค์ ดังนี้

...1. กำหนดกิจกรรมการเขียนสร้างสรรค์ให้มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนโดย จะต้องคำนึงถึงหลักสูตรในระดับ ชั้นต่าง ๆ ว่า มีจุดมุ่งหมายเพื่ออะไร กิจกรรมต่าง ๆ นั้นสนองวัตถุประสงค์ใดในหลักสูตร

2. การจัดกิจกรรมการเขียนสร้างสรรค์ ควรได้มีการสัมพันธ์กับกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ด้วย

3. จัดลำดับความยากง่ายของกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียน

4. ใช้สื่อที่จูงใจเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานใหม่ และรักในการเขียน

5. ให้ผู้เรียนสามารถใช้จินตนาการในการแสดงความรู้สึกนึกคิดอย่างอิสระ

บันถึอ พุกกะวัน (2538: 8) กล่าวถึงแนวการส่งเสริมการเขียนอย่างสร้างสรรค์ ดังนี้

...1. ครูต้องสร้างบรรยากาศโดยเป็นผู้ที่รัก เมตตา มีความสัมพันธ์กับผู้เรียนอย่างใกล้ชิด เข้าใจและให้ความเห็นอกเห็นใจเด็กของตนโดยให้กำลังใจ ยกย่อง ชมเชยให้มากและงดเว้นการตำหนิ

2. ให้อิสระในการทำงานแก่เด็กที่จะทำ จะคิด และรู้จักใช้การยืดหยุ่นทั้งการใช้เวลา และระเบียบหรือรูปแบบที่มักเคยกำหนดงานให้น้อยลง ควรให้อิสระแก่ผู้เรียน

3. ส่งเสริมให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากการศึกษาสภาพแวดล้อม และให้ได้มีวัสดุ การอ่าน หนังสือเด็กหลายประเภทให้เลือกอ่านอย่างอิสระ เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ของเด็ก

4. จากการส่งเสริมการอ่าน ประดิษฐ์เศษวัสดุ และประสบการณ์ทั้งหลายควรให้ออกาสการแลกเปลี่ยน โดยการเล่ารายงาน อภิปราย และสรุปผลโดยเรียนเองเสมอ ๆ

5. กระตุ้น ชี้นำให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น สร้างความแปลกใหม่ ทั้งเครื่องเล่น หนังสือเด็ก โดยการชี้นำส่งเสริมให้มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่สนุกสนานเพลิดเพลินอยู่เสมอ โดยครูต้องเป็นคนที่ให้ความสนใจในการแสดงออกของเด็ก และส่งเสริมการแสดงออกอย่างกว้างขวาง

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538: 211) ให้แนวคิดในการจัดกิจกรรมการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

...1. การใช้ภาพ คือ ใช้ภาพเป็นสื่อในการเขียนเรื่องอาศัยเหตุการณ์ ภายในภาพเป็นแกนของเรื่อง

2. การใช้เพลง คือ การนำบทเพลงเป็นสื่อเร้าให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและจินตนาการ บทเพลงโดยอิสระ

3. การใช้เรื่องที่ยังไม่สมบูรณ์ คือ การนำเอาเรื่องใดเรื่องหนึ่งมาแล้ว หรืออ่านให้นักเรียนฟัง แต่เล่าไม่จบให้นักเรียนแต่งต่อให้จบโดยใช้ความคิดจินตนาการของตน

4. การใช้แสง คือ การนำแสงมาเป็นสื่อเร้าให้นักเรียนเกิดความคิด จินตนาการสร้างสรรค์ แสงที่ใช้อาจเป็น แสงอาทิตย์ แสงจันทร์ แสงเทียน แสงนีออน ฯลฯ

5. การใช้หุ่นจำลอง คือ การนำหุ่นจำลองประเภทต่าง ๆ เช่น บ้านทรงไทย เรือรบจำลอง เครื่องบิน ฯลฯ มาให้นักเรียนดูแล้วให้เขียนแสดงความคิดอย่างอิสระ

6. การใช้ของจริง คือ ของจริงต่าง ๆ มาให้นักเรียนเขียนแสดงความคิดเกี่ยวกับสิ่งนั้น เช่น เจริญบาท ดอกไม้ เทียน หนังสือ

7. การใช้สำนวนสุภาษิต คือ การนำสำนวนสุภาษิตมาเสนอแก่นักเรียนแล้วให้เขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความหมายของสำนวนที่ยกมา

8. การใช้คำถาม คือ การตั้งคำถามขั้วให้นักเรียนเกิดความคิด และถ่ายทอดความคิดออกมาเช่น “นักเรียนอยากให้น้ำท่วมบ้านของเธอหรือไม่” “ถ้านักเรียนมีเงิน 100,000 บาท จะทำอะไร”

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่า ครูควรพัฒนาการเขียนแบบสร้างสรรค์ให้นักเรียน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนได้แสดงออกทางความคิดหรือกระตุ้นให้นักเรียนคิด ซึ่งตัวครูจะต้องมีคุณลักษณะทางความคิดสร้างสรรค์ มีความยืดหยุ่น และยอมรับความคิดเห็นของนักเรียนรวมทั้งให้การสนับสนุนด้านวัสดุ หนังสือ ประสบการณ์ต่าง ๆ ให้นักเรียนตามความต้องการ ความถนัด และความเหมาะสมกับวัยผู้เรียน จากแนวคิดของนักการศึกษา ดังกล่าวมานี้จะเห็นว่าสอดคล้องกันในเรื่องสร้างความเชื่อมั่น ความมั่นคงปลอดภัย ส่งเสริมสนับสนุนให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการสร้างบรรยากาศในการเรียนจะสร้างความมั่นใจให้ผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ประสบการณ์เดิมอย่างเต็มที่ กล้าแสดงออกซึ่งความคิด ใช้ความคิดอย่างกว้างขวาง การจัดบรรยากาศในการเรียนในการเรียนดังกล่าวการเรียนแบบร่วมมือจะช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนได้เป็นอย่างดี ผู้เรียนจะรู้สึกปลอดภัย ไม่เคร่งเครียด ความเชื่อมั่นจะถูกกระตุ้นให้เพิ่มมากขึ้น อันจะส่งผลต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ให้นักเรียน

5. การวัดความคิดเชิงสร้างสรรค์

ในการประเมินผลการพัฒนากระบวนการคิดและความคิดสร้างสรรค์นั้น สามารถดำเนินการได้ 2 วิธี คือ การประเมินผลโดยไม่ใช่แบบทดสอบ และการประเมินผลโดยการใช่แบบทดสอบ การประเมินโดยไม่ใช่แบบทดสอบจะมีวิธีประเมิน 3 วิธี คือ การสังเกตพฤติกรรมของเด็ก การสัมภาษณ์ รวมถึงสัมภาษณ์ตัวนักเรียน ผู้ปกครอง และการใช่แบบสำรวจที่ครูสร้างขึ้นเองการประเมินผลโดยการใช่แบบทดสอบ หมายถึง การให้เด็กทำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นพัฒนาการของการวัดความคิดสร้างสรรค์ในเวลาต่อมา โดยการใช้แบบทดสอบมาตรฐานที่ได้จากการวิจัยเกี่ยวกับธรรมชาติของความคิดสร้างสรรค์ มีทั้งแบบทดสอบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อ และใช้ภาพเป็นสื่อ เพื่อเราให้เด็กแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ แบบทดสอบดังกล่าวจะมีกำหนดเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถวัดความคิดสร้างสรรค์ ได้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นที่นิยมกันมากในปัจจุบัน เช่น แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของกิลฟอร์ด และแบบทดสอบของ ทอเรนซ์ ที่มีผู้นำมาดัดแปลงใช้กันอย่างแพร่หลายในเวลาต่อมา (ประคินันท์ อุประมัย 2536: 341) ดังนี้

...(1) แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของทอเรนซ์ (The Torrance Tests of Creative Thinking TTCT) โดย ศาสตราจารย์ ดร. อี พอล ทอเรนซ์ แห่งมหาวิทยาลัยจอร์เจีย สหรัฐอเมริกา เป็นผู้พัฒนาเครื่องมือวัดความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมีทั้งแบบสำรวจ และแบบทดสอบ ขึ้น 12 ชุด โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ด้วยถ้อยคำ ส่วนที่สอง เป็นแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ด้วยภาพ และส่วนที่สามเป็นแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ด้วยเสียงและคำ แบบทดสอบของทอเรนซ์นี้ใช้ได้ตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับมัธยมศึกษา ทดสอบได้ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม ส่วนการตรวจให้คะแนนนั้นจะให้เป็น 4 ลักษณะคือความคิดคล่องตัว ความคิดที่ยืดหยุ่น ความคิดริเริ่มและความคิดละเอียดประณีต

(2) แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของกิลฟอร์ด กิลฟอร์ด และผู้ร่วมงานในมหาวิทยาลัย แคลิฟอร์เนียใต้ ได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเรื่องเขาวงกตปัญญาและความคิดสร้างสรรค์เป็นเวลานาน ในที่สุดได้เสนอโครงสร้างสมรรถภาพทางสมองเป็นลักษณะ 3 มิติ ได้แก่ เนื้อหาที่คิด (contents) วิธีการคิด(operations) และผลิตภัณฑ์ของการคิด (Products) กิลฟอร์ด ได้ตั้งข้อสมมุติฐานว่าคนที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีองค์ประกอบที่สำคัญ 8 ประการ ดังนี้คือ ความคิดริเริ่ม มีความคิดที่พิริ่งพริ้วหรือคล่องแคล่วในการคิด มีความคิดยืดหยุ่น มีความไวต่อปัญหา มีความสามารถในการให้คำนิยามใหม่ มีความซาบซึ้ง

มีความละเอียดประณีต และมีความสามารถในการทำนาย จากสมมุติฐานนี้ กิลฟอร์ดได้สร้างแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ 4 ชุด รวม 11 ฉบับ โดยแบ่งเป็นด้านภาษาเขียน 7 ฉบับ ได้แก่ ความคล่องแคล่วในการใช้คำ ความคล่องแคล่วในการคิด ความคล่องแคล่วด้านเชื่อมโยง ความคล่องแคล่ว ในการแสดงออก การใช้ประโยชน์อย่างอื่น การสรุปผล และประเภทของงานอาชีพ นอกจากนี้ก็ยังมีแบบทดสอบด้าน รูปภาพ 3 ฉบับ ได้แก่ การวาดรูป การเสกείรูปและการตกแต่ง สำหรับแบบทดสอบอีกชุดหนึ่งเป็นแบบทดสอบด้านการแก้ปัญหา

แบบทดสอบของวอลเลซ และโคแกน (Wallach and Kogan Test กรมวิชาการ 2534: 65) สร้างแบบทดสอบประกอบด้วยแบบทดสอบย่อย 5 ฉบับ ได้แก่ แบบพวกเดียวกัน แบบประโยชน์ของสิ่งของ แบบความเหมือนของภาพ 2 ภาพ แบบความหมายจากภาพ แบบความหมายของเส้น

ในการวัดความคิดเชิงสร้างสรรค์ครั้งนี้ผู้วิจัยใช้โครงสร้างสมรรถภาพทางสมองของกิลฟอร์ด ที่เป็นลักษณะ 3 มิติคือ เนื้อหาที่คิด (contents) วิธีการคิด (operations) และผลิตผลของการคิด (products) มาเป็นรูปแบบในการสร้างเครื่องมือวัดความคิดเชิงสร้างสรรค์

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์

มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนเชิงสร้างสรรค์ เช่น

กพิลลี วรรณจิตติ (2534: บทคัดย่อ) ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนร้อยกรองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกการเขียน แบบสร้างสรรค์กับการใช้แบบฝึกแบบปกติ พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ทางการเขียนร้อยกรองของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนร้อยกรองของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มยุรี เคาระหัตติ (2535: บทคัดย่อ) ศึกษาโดยเปรียบเทียบความสามารถทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์และเจตคติด้านร้อยกรองในวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยกระบวนการสอนแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา กับการสอนแบบปกติ พบว่า ความสามารถทางการเขียนสร้างสรรค์ด้านร้อยกรองของนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เจตคติต่อการเขียนร้อยกรองของนักเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประกาศพรณ เล็งวงศ์ (2536: บทคัดย่อ) สร้างแบบฝึกการเขียนแบบสร้างสรรค์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มทดลองมีความสามารถในการเขียนแบบสร้างสรรค์ และความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วันเพ็ญ เนียมสุข (2538: บทคัดย่อ) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ และเจตคติต่อการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกการเขียนเชิงสร้างสรรค์ และแบบฝึกการเขียนที่ครูเป็นผู้กำหนดเนื้อเรื่อง พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกการเขียนเชิงสร้างสรรค์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเขียน และมีเจตคติต่อการเขียนสูงกว่านักเรียนที่เรียน โดยใช้แบบฝึกการเขียนที่ครูเป็นผู้กำหนดเนื้อเรื่อง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์พอสรุปได้ว่า การสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์ที่สอนโดยสื่อ และวิธีสอนที่เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของนักเรียน จะช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนเชิงสร้างสรรค์สูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

7. ความหมายและความสำคัญของการเรียนแบบร่วมมือ

7.1 ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือ

มีผู้ให้ความหมายของการเรียนแบบร่วมมือหลายลักษณะ ดังนี้

ประเสริฐศักดิ์ ลักคิธรรม (2537: 6) ให้ความหมายไว้ว่า การเรียนแบบร่วมมือเป็นการเรียนที่อาศัยโครงสร้างเป้าหมายการร่วมมือกันเป็นพื้นฐาน และช่วยสร้างเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนมากกว่าโครงสร้างเป้าหมายแข่งขันหรือเป้าหมายรายบุคคล มีแนวคิดที่สำคัญคือให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก และรับผิดชอบการเรียนรู้ของผู้อื่นเหมือนการเรียนรู้ของตนเอง มีเงื่อนไขที่จำเป็น 2 ประการ คือ ประการแรกจะต้องตั้งเป้าหมายของกลุ่ม (group goal) ให้แน่นอนว่าในการทำงานแต่ละครั้งกลุ่มต้องการผลงานออกมาในระดับใด โดยที่สมาชิกกลุ่มเป็นผู้กำหนดร่วมกัน ประการที่สองความสำเร็จของกลุ่ม ขึ้นอยู่กับสมาชิกกลุ่มทุกคนร่วมมือกันอย่างเต็มที่ ผลงานออกมาเป็นความสำเร็จของทุกคน ไม่ใช่คนใด คนหนึ่ง หรือเพียงบางส่วน

สุจินต์ วิสวธีรานนท์ (2537: 262) ให้ความหมายว่า เป็นการจัดให้ผู้เรียนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยกันภายใต้เงื่อนไขที่ผู้สอนกำหนดรูปแบบของเป้าหมาย และการให้รางวัลที่ทำให้ผู้เรียนร่วมมือกันเพื่อสร้างสภาพแวดล้อม ให้ผู้เรียนทำงานประสานกัน

คแนปป์ (Cifford E. Knapp 1996: 11) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือ คือ นักเรียนทำงาน ด้วยกัน เป็นกลุ่มด้วยเป้าหมายของกลุ่มแต่ประกันคุณภาพเป็นรายบุคคล สนับสนุนเทคนิคที่ปรับปรุง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะทางสังคม ช่วยนักเรียนที่มาจาก พื้นฐานต่างกันให้เป็นเพื่อนกันทำให้สังคมของผู้เรียนราบรื่น รวมถึงผู้เรียนที่ด้อยความสามารถ ทองเพ็ชร กมลชัยรัตนา (2539: 11) ให้ความหมายว่า เป็นการเรียนการสอนที่อาศัยโครงสร้างเป้าหมายร่วมมือ ทำให้นักเรียนในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันสูง การแลกเปลี่ยน ข่าวสารข้อมูล และการติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยให้เขามีผลสัมฤทธิ์ในการแก้ปัญหา และมีผลผลิตของกลุ่มช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ที่จะยอมรับ และใช้ประโยชน์จากความแตกต่างของความสามารถ ภูมิหลัง บุคลิกภาพ ความเชื่อมั่น ค่านิยม วัฒนธรรม และข่าวสาร อีกทั้งยังช่วยให้นักเรียนมีพฤติกรรม เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนและพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่นเพิ่มขึ้น จากความหมายดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า การเรียนแบบร่วมมือหมายถึง การเรียนโดยจัดนักเรียนเข้ากลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน ลดความสามารถ ซึ่งประกอบด้วยนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง กลาง ต่ำ นักเรียนแต่ละกลุ่มจะต้องตั้งเป้าหมายในการทำงานกลุ่ม ร่วมกันรับผิดชอบงานที่ได้ รับมอบหมายอย่างเต็มที่ สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะต้องถือว่าความสำเร็จของงานเป็นเป้าหมายที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกัน

7.2 ความสำคัญของการเรียนแบบร่วมมือ

มนุษย์แต่ละคนจะไม่สามารถมีชีวิตอยู่ตามลำพังได้ จำเป็นต้องอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นสังคมและเป็นประเทศชาติ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกฝนการรวมกลุ่ม โดยเฉพาะการรวมกลุ่มแบบร่วมมือ ซึ่งนอกจากนักเรียนได้ความรู้จากเนื้อหาวิชาที่เรียนแล้วยังได้ประโยชน์จากการที่ได้ทำงานเป็นกลุ่ม พอสรุปได้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540: 58) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือจะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกฝนและพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น การแก้ปัญหา การตัดสินใจ การแสวงหาความรู้ใหม่ และการยอมรับซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขพร้อมๆ กับการพัฒนาความดีงาม และความรู้ความสามารถ

บุษบา โชคชูช่วย (2537: 89) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือมีการเสริมแรง ทั้งทางบวกและการให้รางวัล เป็นวิธีจูงใจให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มพยายามทำงานของกลุ่มตนเอง ให้ดีที่สุด ซึ่งจะส่งผลให้การเรียนมีประสิทธิภาพ

สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2536: 6) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือช่วยส่งเสริมทักษะทางสังคมให้แก่เด็ก เพราะเด็กทุกคนรู้ว่าตนมีกลุ่มมีพวก มีเพื่อนคอยช่วยเหลือกัน ไม่รู้สึกเปล่าเปลี่ยว จึงทำให้เด็กมีความรักใคร่ มีความมั่นคงทางจิตใจ อันจะส่งผลต่อการเรียนทั้งกลุ่ม

ดังนั้น การเรียนแบบร่วมมือ ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงการจัดให้นักเรียนมานั่งทำงานเป็นกลุ่มกันเท่านั้น ความแตกต่างระหว่างการเรียนแบบร่วมมือกับการเรียนเป็นกลุ่มแบบเดิมมีหลายประการ ดังเช่น การเรียนแบบร่วมมือสมาชิกทุกคนมีความสามารถแตกต่างกัน ทุกคนต้องร่วมมือกันในการทำกิจกรรม ผลัดเปลี่ยนกันเป็นหัวหน้า มีความรับผิดชอบร่วมกัน เป็นต้น ส่วนกลุ่มเดิมนั้นสมาชิกแต่ละคนมีความสามารถใกล้เคียงกัน ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม แต่เป็นลักษณะต่างคนต่างทำขาดการรับผิดชอบร่วมกัน มีการเลือกหัวหน้าถาวรขึ้นมา เป็นต้น

8. ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนแบบร่วมมือกับการเขียนสร้างสรรค์

การเรียนแบบร่วมมือ คือการเรียนโดยจัดกลุ่มนักเรียนลดความสามารถ กลุ่มละ 4-5 คน ทำงานร่วมกัน รับผิดชอบงานร่วมกันอย่างเต็มที่ ใช้การอภิปราย การระดมสมองให้ได้ความคิดหลากหลาย กว้างไกล ผสมผสานจนได้แนวคิดที่แปลกใหม่ มีนักการศึกษาและงานวิจัยที่สนับสนุนว่า การเรียนแบบร่วมมือและแบบกลุ่มจะทำให้ความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น เช่น

กรมวิชาการ (2534: 22) เสนอเทคนิคการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ หลายเทคนิควิธีและเทคนิคหนึ่ง ได้แก่ การระดมสมอง(Brainstorming)

... หลักสำคัญของการระดมสมอง คือ การให้ออกาสอย่างอิสระที่สุด โดยเลื่อนการประเมินผลความคิดออกไป ไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ในระหว่างที่มีการคิด การวิจารณ์หรือการประเมินผลใดๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นในระหว่างการคิดจะเป็นสิ่งขัดขวางความคิดสร้างสรรค์ จุดประสงค์ของการระดมพลังสมองก็เพื่อจะนำไปสู่การที่สามารถแก้ปัญหาได้ Alex Csborn เป็นผู้คิดเทคนิคนี้ขึ้น โดยแบ่ง ขั้นตอนการระดมพลังสมองออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ตัดการวิจารณ์ออกไป ช่วยทำให้เกิดการรับรู้โดยมีสถานการณ์ที่สร้างสรรค์ ซึ่งจำเป็นต่อการเกิดจินตนาการ

ขั้นที่ 2 ให้อิสระ ยังมีความคิดที่กว้างไกลมากเท่าใดก็ยิ่งดี เพราะเป็นไปได้ว่าความคิดที่ดูจะไร้สาระอาจนำไปสู่บางสิ่งที่มีจินตนาการได้

ขั้นที่ 3 ต้องการปริมาณ ขั้นนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายของการระดมพลังสมอง ยิ่งมากความคิดก็ยิ่งมีโอกาสที่จะพบความคิดดี ๆ ได้มากขึ้น

ขั้นที่ 4 การผสมผสานและปรับปรุงความคิด นั่นคือ การขยายความคิดให้กว้างออกไป ในระหว่างการอภิปรายนักเรียนจะพิจารณาความคิดของตนเองและของเพื่อนตามลำดับ สอดคล้องกับ ประดิษฐ์ อุปรมย์ (2536: 318) ซึ่งได้เสนอแนะวิธีสอนเพื่อ เสริมสร้างให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ว่า “สอนโดยวิธีการระดมสมอง วิธีการระดมสมองหรือ ระดมความคิด เป็นอีก วิธีหนึ่งที่ส่งเสริมให้บุคคลมีความคิดหลายทิศทาง คิดได้อย่างพรุ้งพรู ในช่วงเวลาจำกัด”

นอกจากนี้ จูติมา อุ๋นใจ (2538: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการคิดแบบอเนก นัยของเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้แบบร่วมมือกับประสบการณ์ตามแบบปกติ พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้แบบร่วมมือสามารถคิดแบบอเนกนัยได้สูงกว่าเด็ก ปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์ตามแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540: 59-60) กล่าวไว้ สรุปได้ว่า เทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาความคิดเชิงสร้างสรรค์ ได้ศึกษา ค้นคว้าทำงาน และแก้ปัญหาด้วยตนเอง ผู้เรียนมีอิสระที่จะเลือกยุทธศาสตร์การเรียนรู้ ของตน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเอง และสามารถพัฒนาทักษะการคิด แบบหลากหลาย เมื่อนักเรียนแต่ละคนในกลุ่มได้รับมอบหมายหน้าที่ นักเรียนเหล่านั้นย่อมมี อิสระที่จะเสนอคำตอบ หรือแนวทางในการแก้ปัญหาภายใต้บรรยากาศที่เป็นมิตร นักเรียนย่อมมี ความคิดอิสระและกล้าที่จะเสนอความคิดเห็นที่แตกต่างจากเพื่อนทำให้ได้ความคิดที่หลากหลาย

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นที่สนับสนุนว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือทำให้ความคิดเชิง สร้างสรรค์ของผู้เรียนสูงขึ้นนั้น สวนิต ชมาภัย (2535:115) ให้ข้อคิดระหว่างกระบวนการคิดและ การใช้ภาษาว่า

... ภาษากับความคิดมีความสัมพันธ์แบบเนื่องกันอย่างที่เรียกว่าแยกกันไม่ออก ถ้าสมรรถภาพการใช้ภาษาขาดประสิทธิภาพ สมรรถภาพในการคิดก็จะพลอยขาด ประสิทธิภาพไปด้วย กระบวนการคิดของมนุษย์มิได้เป็นกระบวนการที่กระทำได้เฉพาะ แต่ภายในสมองของมนุษย์คนเดียวเท่านั้นแต่สามารถรวมกำลังความคิดร่วมกันได้ และ การใช้ภาษาเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ หลายขั้นตอนด้วยกัน เริ่มตั้งแต่ การเลือกใช้คำ และการเชื่อมโยงคำต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้แทนมโนภาพที่เกิดในสมอง ของมนุษย์ รวมไปถึงการทบทวนปรับเปลี่ยนถ้อยคำและวิธีเรียบเรียงถ้อยคำให้เหมาะสม เพื่อให้ผู้อื่นเกิดมโนภาพที่ตรงกันทุกขั้นตอนของการใช้ภาษามนุษย์ก็ต้องใช้ความคิดควบไป ด้วยโดยตลอด

นั่นแสดงว่า เมื่อกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือสามารถคิดเชิงสร้างสรรค์ได้ดีขึ้น ก็น่าจะ สามารถเขียนเชิงสร้างสรรค์ได้ดีเช่นกัน

9. ทฤษฎีการจัดการเรียนแบบร่วมมือ

การจัดการเรียนแบบร่วมมือ มีลักษณะแตกต่างจากการให้นักเรียนเข้ากิจกรรมกลุ่ม โดยทั่วไป จึงต้องจัดสถานการณ์และวางเงื่อนไข ให้นักเรียนทำงานร่วมกันอย่างจริงจัง ได้อาศัย ทฤษฎีทางจิตวิทยาเป็นพื้นฐานดังนี้

ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant Conditioning) ของ B.F Skinner (Skinner อ้างถึงใน ทองเพ็ชร กมลชัชรัตน 2539: 24) มีความเชื่อว่าพฤติกรรมเกิดขึ้นเนื่องจาก ผลที่ได้รับจากสภาพแวดล้อม และลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกนี้ จะขึ้นกับประสิทธิภาพของ เงื่อนไขการเสริมแรง ที่ได้รับ ซึ่งหลักของการวางเงื่อนไขแบบการกระทำได้อธิบายถึงความ สัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับ สภาพแวดล้อม การเรียนแบบร่วมมือ ได้เรียนรู้ถึงผลที่ตัวเอง กระทำจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี หรืออาจกล่าวได้ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้โดยได้ รับอิทธิพลโดยตรงจากความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของพฤติกรรมที่กระทำ โดยอาศัยดัชนีความ น่าพึงปรารถนาของผลกระทำ หรือของข้อมูลย้อนกลับเป็น ตัวบ่งชี้และข้อมูลย้อนกลับอาจออก มาในรูปของการให้รางวัล เรียกว่า ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการเสริมแรง

ทฤษฎีสนาม เป็นแนวคิดของ เคิร์ต เลวิน (Kurt Levin อ้างถึงใน สุจินต์ วิศวรรานนท์ 2536: 228) กล่าวว่า

... พฤติกรรมมนุษย์เป็นผลของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ พฤติกรรม ของคนคนหนึ่งมีความเกี่ยวข้องกันลักษณะส่วนตัวของเขา (ได้แก่ พันธุกรรม ความสามารถ บุคลิกภาพ สุขภาพ และอื่น ๆ) และสถานการณ์ทางสังคมที่คนคนนั้นรับรู้ Deutsch (1962) ได้นำความคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจภายใน (intrinsic Motivation) ของทฤษฎี สนามมารวบรวมเป็นเกี่ยวกับสถานการณ์ของการร่วมมือกันและการแข่งขันกัน เขาสรุปว่า ชนิดของความเกี่ยวพันกันทางสังคม (social interdependence) เป็นตัวกำหนดพฤติกรรม ของบุคคล การกำหนดหรือสร้างสถานการณ์ที่มีความเกี่ยวพันทางสังคมแบบใดแบบหนึ่ง จะทำให้บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กันตามรูปแบบที่ต้องการได้

ทฤษฎีการทำงานร่วมกัน สมยศ นาวิกาน (2533 อ้างถึงใน ปิยาภรณ์ รัตนกรกุล 2535: 18) ได้สรุปแนวคิดทฤษฎีการทำงานร่วมกันว่าได้รับการพัฒนาขึ้นโดย จอร์จ โฮแมนส์ (George Homans) ทฤษฎีนี้อธิบายหลักการสำคัญว่า การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มประกอบด้วย

องค์ประกอบพื้นฐาน 3 อย่าง คือ กิจกรรม การกระทำงานร่วมกัน และความรู้สึก องค์ประกอบทั้งสามจะเกี่ยวข้องกันโดยตรงกล่าวคือ ถ้าหากว่ากลุ่มมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากเท่าไรการกระทำร่วมกัน และความรู้สึกของพวกเขาจะมีมากขึ้นด้วยบุคคลต่าง ๆ ภายในกลุ่มเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นไม่เพียงแต่อยู่ใกล้ชิดกันเท่านั้น พวกเขาจะต้องทำการตัดสินใจ ติดต่อสื่อสาร สนับสนุน ประสานงาน ประสานความสำเร็จในเป้าหมายอีกด้วย สมาชิกภายในกลุ่มหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องพบกับลักษณะดังกล่าว มีแนวโน้มจะรวมกันเข้าเป็นกลุ่มที่มีพลังสูงมาก

จากทฤษฎีทางจิตวิทยาที่ยกมาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า การเรียนแบบร่วมมือ สอดคล้องกับ ทฤษฎีการวางเงื่อนไข ทฤษฎีสุนาม และทฤษฎีการทำงานร่วมกัน ซึ่งน่าจะเป็นวิธีการทำงานที่ให้ผลการปฏิบัติงานหรือผลการเรียนบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

10. รูปแบบในการจัดการเรียนแบบร่วมมือ

การเรียนแบบร่วมมือมีรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดจากการศึกษาของนักการศึกษาได้ทำการทดลอง สามารถที่จะดัดแปลงนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ตามความเหมาะสมกับสภาพ นั้น ๆ สำหรับรูปแบบการเรียนแบบร่วมมือที่นิยมใช้กันทั่วไปในประเทศสหรัฐอเมริกา ปัจจุบันมี 8 รูปแบบ (สุรศักดิ์ หลาบมาลา 2535:97) ดังนี้

... 1. STAD : Student Teams Achievement Division (Slavin 1986) สมาชิกในกลุ่ม 4 คน ระดับสติปัญญาต่างกัน เช่น เก่ง 1 คน ปานกลาง 2 คน และอ่อน 1 คน ครูกำหนดบทเรียน และการทำงานของกลุ่มไว้แล้ว ครูทำการสอนบทเรียนให้นักเรียนทั้งชั้น จากนั้นให้กลุ่มทำงานตามที่กำหนด นักเรียนในกลุ่มช่วยเหลือกัน เด็กเก่งช่วยเหลือและตรวจงานของเพื่อนให้ถูกต้องก่อนนำเสนอ ครู สอนนักเรียนต่างคนต่างทำข้อสอบ แล้วเอาคะแนนของทุกคนมารวมกันเป็นคะแนนของกลุ่ม ครูจัดลำดับคะแนนของทุกกลุ่มปิดประกาศให้ทุกคนทราบ

2. TGT : Team-Games-Tournament (De Vries and Slavin 1978) จัดกลุ่มเดียวกับ STAD แต่ไม่มีการสอบทุกสัปดาห์ แต่ละทีมที่มีความสามารถเท่ากัน จะแข่งขันกันตอบปัญหา มีการจัดกลุ่มใหม่ทุกสัปดาห์โดยพิจารณาจากความสามารถของแต่ละบุคคล

3. TAI : Teams Assisted Individualization (Slavin et al 1984) สมาชิกของกลุ่ม 4 คน มีระดับความรู้ต่างกัน ใช้สำหรับระดับประถมศึกษาปีที่ 3-6 ครูเรียกเด็กที่มีความรู้ระดับเดียวกันของ แต่ละกลุ่มมาสอน ความยากง่ายของเนื้อหาวิชาที่สอนแตกต่างกัน เด็กกลับไปยังกลุ่มของตนและต่างคน ต่างทำงานที่ได้รับมอบหมาย แต่ช่วยเหลือซึ่งกันและกันทุกคน

สอบข้อสอบโดยไม่มี的帮助เหลือกัน เด็กกลับไปยังกลุ่มของตนและต่างคนต่างทำงานที่ได้รับมอบหมาย แต่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทุกคนสอบข้อสอบโดยไม่มี的帮助เหลือกัน มีการให้รางวัลทีมที่ทำคะแนนได้ดีกว่าเดิม

4. CIRC : Cooperative Integrated Reading and Composition (Stevens et al 1987)

ใช้สำหรับ วิธีอ่านเขียนและทักษะอื่น ๆ ทางภาษา สมาชิกในกลุ่มมี 4 คน มีพื้นฐานความรู้เท่ากัน 2 คน อีก 2 คนก็เท่ากัน แต่ต่างระดับความรู้กับ 2 คนแรก ครูจะเรียกคู่ที่มีความรู้เท่ากันจากทุกกลุ่มมาสอนให้กลับเข้ากลุ่ม แล้วเรียกคู่ถัดไปจากทุกกลุ่มมาสอน คะแนนของกลุ่มพิจารณาจากคะแนนสอบของสมาชิกกลุ่มเป็นรายบุคคล

5. Jigsaw (Aronson et al 1976) ใช้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 สมาชิกในกลุ่มมี 6 คน ความรู้ต่างระดับกัน สมาชิกแต่ละคนไปเรียนร่วมกับสมาชิกของกลุ่มอื่น ๆ มา การประเมินผลเป็นรายบุคคลแล้วรวมเป็นคะแนนของกลุ่ม

6. Jigsaw II (Slavin 1986) สมาชิกในกลุ่มมี 4-5 คน นักเรียนทุกคนเรียนบทเรียนเดียวกัน สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มให้ความสนใจในหัวข้อย่อยใน บทเรียนต่างกัน ใครที่สนใจในหัวข้อเดียวกันจะไปประชุมกัน ค้นคว้าและอภิปรายแล้วกลับมาที่กลุ่มเดิมของตนสอนเพื่อนในเรื่องที่ตนไปประชุมกับสมาชิกของกลุ่มอื่น ๆ มา ผลการสอบของแต่ละคนเป็นคะแนนของกลุ่ม กลุ่มที่ทำคะแนนรวมได้ดีกว่าครั้งก่อนจะได้รับรางวัล

7. Learning Together (Sharan and Johnson 1987) สมาชิกในกลุ่มมี 4-5 คน ระดับความรู้ต่างกัน ใช้สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-6 ครูทำการสอนทั้งชั้น เด็กแต่ละคนทำงานตามที่ครูมอบหมาย คะแนนของแต่ละกลุ่ม พิจารณาจากผลงานของกลุ่ม

8. Group Investigation (Sharan and Sharan 1980, 1989) กลุ่มมี 2-6 คน แต่ละกลุ่มเลือกหัวข้อเรื่องที่ต้องการค้นคว้า สมาชิกในกลุ่มแบ่งงานกันทั้งกลุ่มเสนอผลงานหรือรายงานต่อหน้าชั้น การให้รางวัลหรือคะแนนให้เป็นกลุ่ม

11. แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ

มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือหลายแนวทางดังต่อไปนี้

สลาบิน (Slavin 1983 อ้างถึงใน จิราภรณ์ สิริทวี 2536: 265) เสนอแนะส่วนประกอบที่สำคัญ 3 ประการคือ

... 1. การตั้งกลุ่ม ขนาดกลุ่ม ควรอยู่ประมาณ 3-5 คน อาจทำโดยวิธี ต่อไปนี้

1.1 นักเรียนเลือกกลุ่มเอง

1.2 ครูจัดกลุ่มแบบสุ่ม

1.3 ครูจงใจจัดนักเรียนเข้ากลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้แต่ละกลุ่มมีนักเรียนที่ระดับความสามารถ และลักษณะนิสัย เช่น ความเป็นผู้นำหรือผู้ตามกระจายกันออกไป เพื่อนสนิทไม่ควรอยู่ในกลุ่ม เดียวกัน

2. การตั้งเกณฑ์

2.1 สมาชิกกลุ่มแต่ละคนได้รับคะแนนเท่ากันจากงานที่ได้รับมอบหมายอันเดียวกัน

2.2 การมอบหมายหน้าที่

2.2.1 หัวหน้ากลุ่ม มีหน้าที่ดูแลให้สมาชิกกลุ่มทำงาน

2.2.2 ผู้จัดอุปกรณ์ มีหน้าที่รับ/แจกวัสดุอุปกรณ์

2.2.3 ผู้ควบคุมบันทึก มีหน้าที่บันทึกงานที่ได้รับมอบเพื่อ จัดส่งครู

2.2.4 ผู้รักษาเวลา มีหน้าที่คอยรักษาเวลาให้สมาชิกทำงานตามกำหนด

2.2.5 ผู้ส่งงาน มีหน้าที่ตรวจสอบว่าสมาชิกทุกคนได้ส่งงานตามที่นำส่ง และ นำงานส่งครู

2.3 นักเรียนต้องทำงานอยู่ในกลุ่มตนเองเท่านั้น

2.4 กลุ่มแต่ละกลุ่มจะปรึกษาหารือกันไม่ได้

2.5 สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มต้องพูด/ปรึกษากันขณะที่ทำงาน

2.6 ถ้ามีคำถามให้ถามสมาชิกก่อน ถ้าไม่มีสมาชิกคนใดตอบได้ จึงถามครู

2.7 สมาชิกทุกคนต้องยกมือเห็นชอบด้วย ถ้ากลุ่มจะตกลงใจปรึกษาครู

2.8 ถ้างานที่ได้รับมอบหมายนั้นมีหลายขั้นตอน สมาชิกแต่ละคนควรได้

รับมอบหมายให้ทำคนละขั้น

2.9 ครูสามารถเรียกให้สมาชิกคนหนึ่งคนใดขึ้นมาชี้แจงหรืออธิบายขั้นตอนการ แก้ปัญหาวิธีการทำได้

3. การให้รางวัล

3.1 ถ้ากลุ่มสามารถแก้ปัญหาหรืองานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างถูกต้อง สมาชิกแต่ละคนจะได้รับคะแนนหรือความดีความชอบเท่า ๆ กัน

3.2 การสอบนักเรียนแยกสอบเป็นรายบุคคล แต่ละคนได้รับคะแนนตามที่ตนทำได้ แต่ถ้าผลเฉลี่ยของคะแนนที่ได้รับจากการสอบ

3.3 สมาชิกกลุ่มจะได้รับคะแนนโบนัสบวกเข้ากับคะแนนสอบของตน ถ้าคะแนนเฉลี่ยของสมาชิกรายบุคคลดีขึ้น

โทรวบไรด์จ์ และไบบี (Trowbridge and Bybee 1990 อ้างถึงใน สุจินต์ วิศวกรรมนท์ 2537: 265) ได้สรุปแนวทางการจัดการเรียนแบบร่วมมือดังนี้

...1. วัตถุประสงค์ กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนการสอนที่ชัดเจน และเฉพาะเจาะจง วัตถุประสงค์ประกอบด้วยวัตถุประสงค์เชิงเนื้อหาวิชาการ และ วัตถุประสงค์เกี่ยวกับทักษะความร่วมมือ

2. การวางแผนการสอน

2.1 กำหนดขนาดของกลุ่ม ควรพิจารณาระยะเวลาที่สอน จำนวนเอกสารบทเรียน เครื่องมือและอุปกรณ์ที่มี เพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกขนาดของกลุ่ม สำหรับระยะแรก ควรเริ่มต้นจากกลุ่มที่มีสมาชิกเพียง 2 คนก่อน

2.2 กำหนดผู้เรียนที่อยู่ในแต่ละกลุ่ม โดยทั่วไปควรให้กลุ่มมีสมาชิกที่มีลักษณะหลากหลาย (heterogeneous group) โดยเลือกจากการสุ่ม อย่างไรก็ตามอาจกำหนดให้สมาชิกของกลุ่มมีลักษณะเหมือนกัน หรือให้ผู้เรียนเลือกเข้ากลุ่มกันเองก็ได้

2.3 การจัดห้อง ขึ้นอยู่กับเครื่องมือและอุปกรณ์ที่มี เพื่อให้เกิดการร่วมมือได้ดีที่สุด สมาชิกควรนั่งเป็นวงหันหน้าเข้าหากัน และนั่งใกล้กันเพียงพอที่จะสื่อสารกันได้ดี โดยที่แต่ละกลุ่มอยู่ ห่างกันมากพอที่ผู้สอนจะสามารถเข้าไปดูแลแนะนำแต่ละกลุ่มได้

2.4 กำหนดสื่อการสอนที่ส่งเสริมการพึ่งพากันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ในระยะแรกที่ใช้กิจกรรมการเรียนแบบให้ผู้เรียนร่วมมือกัน จะต้องพยายามเลือกใช้สื่อการสอนที่ผู้เรียนต้องพึ่งพากันโดยที่ผู้สอนแจกเอกสารให้ แต่ละกลุ่มเพียง 1 ชุดเป็นการบังคับให้ผู้เรียนแบ่งกันใช้ออกสารในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย หรือการให้ผู้เรียนใช้ข้อมูลร่วมกัน โดยให้สมาชิกแต่ละคนมีข้อมูลที่ไม่เหมือนกัน แต่ล้วนมีประโยชน์ต่อการทำงานของกลุ่ม

2.5 กำหนดบทบาทของสมาชิกแต่ละกลุ่ม เพื่อช่วยให้ผู้เรียน พึ่งพากันโดยผู้สอน อาจกำหนดบทบาทของสมาชิกแต่ละกลุ่มให้มีผู้สรุป ผู้บันทึก ผู้สังเกตและอื่น ๆ เพื่อช่วยส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้เรียน

3. การอธิบายและชี้แจงแก่ผู้เรียน

3.1 อธิบายเกี่ยวกับงานที่มอบหมายให้ผู้เรียนเข้าใจ ควรเชื่อมโยงประสบการณ์เดิม และมโนคติของผู้เรียนเข้าด้วยกัน ให้คำจำกัดความมโนคติที่เกี่ยวข้องอธิบายการดำเนินงาน และข้อควรระวังในการทำงาน และตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนก่อนให้ผู้เรียนเริ่มต้นทำงาน

3.2 อธิบายเป้าหมายการทำงานร่วมกันให้ผู้เรียนเข้าใจว่า เขาต้องรับผิดชอบในการทำงาน และเรียนรู้จากสื่อการสอนร่วมกับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม

3.3 อธิบายถึงความรับผิดชอบของแต่ละคนว่าจะต้องเรียนรู้เป็นรายบุคคลด้วย

3.4 อธิบายความร่วมมือระหว่างกลุ่ม ในบางกรณีจะต้องขยายขอบเขตแนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือไปถึงระดับชั้นเรียนด้วย ซึ่งจะต้องกำหนดวิธีการ และเกณฑ์ให้ชัดเจน

3.5 อธิบายเกณฑ์ในการประเมินผล แจ้งให้ผู้เรียนทราบว่าจะงานชิ้น ใดบ้างที่ผู้สอนจะประเมิน

3.6 ชี้แจงและแนะแนวทางเกี่ยวกับพฤติกรรมความร่วมมือให้ชัดเจน ผู้เรียนอาจไม่เข้าใจว่าจะไรคือการทำงานแบบร่วมมือ ผู้สอนต้องยกตัวอย่าง พฤติกรรมที่ผู้สอนคาดหวังให้ผู้เรียนแสดงออก เช่น อยู่ประจำกลุ่ม พูดเสียงเบาๆ รับฟังความคิดของเพื่อนสมาชิก แต่ละคนต้องอธิบายวิธีการได้คำตอบของคำถาม วิเคราะห์ความคิดเห็นแต่อย่าวิจารณ์ตัวบุคคล เป็นต้น

4. ติดตามดูผู้เรียน

4.1 คอยดูผู้เรียนขณะปฏิบัติงาน สังเกตการณ์แต่ละกลุ่มและคอยเข้าไปช่วยแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น

4.2 ให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับงานที่มอบหมายให้ผู้เรียนทำ ในกรณีที่เกิดการติดขัด ผู้สอนอาจชี้แจงเกี่ยวกับงานที่มอบหมายอีกครั้ง แนะนำโน้มน้าที่ช่วยเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจ บางครั้งผู้สอนอาจต้องปรับปรุงสื่อการสอนเป็นต้นแบบหรือทำ ตัวอย่างของทักษะให้ผู้เรียน บางครั้งผู้สอนต้องตอบคำถามและต้องอภิปรายอีกด้วย

4.3 สอนทักษะการร่วมมือในกรณีที่ผู้เรียนยังไม่รู้จักการทำงานแบบร่วมมือมากพอ ผู้สอนต้องเข้าไปในกลุ่มและช่วยชี้แนะบทบาทให้ผู้เรียนทำ

4.4 ดำเนินการสรุปบทเรียน ในตอนท้ายของบทเรียนผู้สอนอาจต้องเข้าไปนำเสนอสรุป รวมถึงที่ผู้เรียนนำเสนอบทบาทโน้มน้าและทักษะต่าง ๆ และให้แรงเสริมในการทำงาน

5. การประเมินผล

5.1 ประเมินปริมาณและคุณภาพของการเรียนรู้ ประเมินผลงาน

5.2 ให้ผู้เรียนประเมินการทำงานของกลุ่มว่าดำเนินไปดีเพียงใด เพื่อหาแนวทางการปรับปรุงหาแนวทางในการทำงานในคราวต่อไป

ทองเพ็ชร กมลชัยรัตนา ให้แนวคิดในการจัดกิจกรรมในการเรียนแบบร่วมมือ ดังนี้

- ...1. การจัดกลุ่มนักเรียนและการจัดการเรียนการสอน ขนาดของกลุ่มจะมีนักเรียนประมาณ 3-5 คน ที่มีลักษณะแตกต่างกันเช่นความสามารถทางการเรียน เพศ เป็นต้น
 2. ระยะเวลาการรวมกลุ่ม ควรให้นักเรียนอยู่ร่วมกัน กลุ่มละประมาณ 2 สัปดาห์ หรือจบบทเรียนหนึ่ง ๆ
 3. งานและบทบาทสมาชิกแต่ละกลุ่ม สมาชิกควรจะได้เรียนรู้บทบาทสำคัญที่จำเป็นต้องใช้ในการทำงานกลุ่ม ได้แก่
 - 3.1 ผู้นำกลุ่ม มีหน้าที่ประสานงานให้ลุล่วงไป
 - 3.2 ผู้จัดการอุปกรณ์และจัดหาข้อมูล มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการเรียงอุปกรณ์การเรียนที่ได้รับจากครู และหาเอกสารข้อมูลในกลุ่ม
 - 3.3 ผู้กระตุ้นเตือนมีหน้าที่กระตุ้นเตือน ให้ทำงาน ให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือให้คำอธิบายเพิ่มเติมแก่เพื่อนสมาชิก
 - 3.4 ผู้บันทึกหรือผู้สรุป มีหน้าที่บันทึกรายงานในสิ่งที่สมาชิกกลุ่มได้อภิปราย หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือสรุปผลการเรียนรู้
 - 3.5 ผู้ควบคุมเวลาและสับเปลี่ยน มีหน้าที่คอยควบคุมเวลางาน แต่ละชั้น ชั้นตอนใดควร ใช้เวลาเท่าใด และสังเกตว่าทุกคนทำหน้าที่ของตนหรือยังและไม่ออกนอกเรื่อง เป็นต้น งานและบทบาทดังกล่าวนักเรียนแต่ละคนจะต้องมีโอกาสหมุนเวียนกันรับผิดชอบ
4. บทบาทของครูผู้สอน มีบทบาทดังนี้
 - 4.1 ให้ความรู้นักเรียนในเรื่องบทบาทหน้าที่ในความรับผิดชอบ พร้อมทั้งฝึกทักษะทางสังคมเพื่อให้งานกลุ่มมีประสิทธิภาพ
 - 4.2 ติดตามคุมพฤติกรรมของนักเรียนแต่ละกลุ่มว่าทุกคนแสดง บทบาทหน้าที่ ถูกต้องเหมาะสมเพียงใด
 - 4.3 ให้ความรู้เพิ่มเติมส่วนที่นักเรียนไม่ได้อภิปราย ในส่วนที่เป็นเรื่องหรือจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในการสอนแต่ละครั้ง
 - 4.4 เก็บผลงานของนักเรียนมาศึกษาปัญหาข้อบกพร่อง เพื่อปรับปรุงแก้ไขในชั่วโมงต่อไป
 - 4.5 ให้กำลังใจและให้คำชมเชยแก่นักเรียนที่สามารถทำงานได้ประสบความสำเร็จ และให้คำแนะนำเมื่อกลุ่มมีปัญหา
 - 4.6 ประเมินผลการทำงานของนักเรียน โดยเสนอผลงานของนักเรียนด้วยวิธีต่าง ๆ

จากแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้นนั้นพอสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือจะต้องให้เกิดองค์ประกอบที่สำคัญคือ การดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม สมาชิกในแต่ละกลุ่มจะต้องมีการตั้งเป้าหมายของกลุ่ม และยอมรับเป้าหมายนั้น เป้าหมายดังกล่าวอาจเป็นการทำงานให้สำเร็จ ได้รับรางวัล ซึ่งเป้าหมายดังกล่าวจะเกิดจากการรับผิดชอบของสมาชิก สมาชิกทุกคนจะต้องมีการยอมรับ และตระหนักในเรื่องความสำเร็จของตนอันจะมีผลให้กลุ่มพบกับความสำเร็จตามเป้าหมาย และที่สำคัญในการทำงานร่วมกันจะต้องมีการสร้างแรงจูงใจเพื่อสนับสนุนพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน การแบ่งสัดส่วนการทำงาน การช่วยเหลือกันในกลุ่ม และการได้รับแรงเสริมจากผู้สอนจะช่วยให้สมาชิกกลุ่มเรียนรู้ที่จะทำให้กลุ่มไปถึงเป้าหมาย

12. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือ

มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนแบบร่วมมือหลายลักษณะ ดังนี้

ปียาพร รัตนากรกุล (2535: บทคัดย่อ) ศึกษาผลการเรียนแบบร่วมมือโดยการแบ่งกลุ่มแบบกลุ่มสัมฤทธิ์ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือโดยใช้การแบ่งกลุ่มแบบสัมฤทธิ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่เรียนคณิตศาสตร์ตามวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บุษบา โชคชูช่วย (2536: บทคัดย่อ) ศึกษาผลของการเรียนแบบร่วมมือที่มีต่อความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลสัมฤทธิ์สูงทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษที่เรียนการเขียนตามวิธีแบบร่วมมือ มีความสามารถในการเรียนการเขียนภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์สูงทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษที่เรียนการเขียนตามแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ประเสริฐศักดิ์ ถักศิรธรรม (2537: บทคัดย่อ) ศึกษาผลของวิธีเรียนแบบร่วมมือ และแบบกลุ่มย่อยกับการให้ข้อมูลย้อนกลับ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีเรียนแบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มที่เรียนแบบ กลุ่มย่อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ฐิติมา อุ่นใจ (2538: บทคัดย่อ) ศึกษาการเปรียบเทียบการคิดแบบอเนกนัยของเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์การเรียนแบบร่วมมือ กับประสบการณ์ตามแผนปกติ พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์การเรียนแบบร่วมมือสามารถคิดแบบอเนกนัยได้สูงกว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์ตามแผนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุนันทา ไชยศิริ (2539: บทคัดย่อ) ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา
 สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ กับการ
 สอนตามแนวการสอนของสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์
 ทางการเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือกันเรียนรู้สูงกว่า
 นักเรียนที่เรียนตามแนวการสอนของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานีอย่างมี นัยสำคัญ
 ทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า การเรียนแบบร่วมมือ สามารถพัฒนา
 ทักษะทางการเรียนของนักเรียน น่าจะส่งผลต่อการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน ดังเช่น
 สมร ทองดี (2536: 345) กล่าวถึงการพัฒนากระบวนการความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า สามารถจัดได้ทุก
 วิชาในหลักสูตร เช่น กิจกรรมทางภาษา กิจกรรมทางคณิตศาสตร์ กิจกรรมทางวิทยาศาสตร์
 กิจกรรมทางศิลปะและดนตรี ซึ่งครูผู้สอนในแต่ละวิชาสามารถนำไปใช้ได้ตลอดเวลา ผลการวิจัย
 ข้างต้นส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น รวมทั้งการคิดแบบอเนกนัยของนักเรียน ระดับ
 ปฐมวัย ซึ่งการคิดอเนกนัยเป็นคุณลักษณะหนึ่งของการคิดแบบสร้างสรรค์ น่าจะมีผลทำให้
 ทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สูงขึ้นได้เช่นเดียวกัน